

яття с точки зрения его финансово-экономической устойчивости для предоставления обоснованных предложений ее повышения.

Современный внутренний аудит выполняет разнообразные задачи, к которым, в частности, относятся:

- анализ и оценка систем внутреннего контроля, управления рисками, корпоративного управления;
- расследование случаев мошенничества;
- содействие в работе внешнего аудитора;
- участие в специальных проектах (носящее, как правило, консультационный характер).

Основной внутренней аудита, руководящим правилом в работе внутренних аудиторов должны являться стандарты профессиональной деятельности, если не соблюдены эти стандарты, то функционирование отдела внутреннего аудита не будет соответствовать своей главной цели, а, следовательно, будет не эффективным и нецелесообразным.

Таким образом, в системе управления внутренний аудит занимает важное место по обеспечению менеджмента качественной информацией. Данную задачу он может эффективно решить при минимальных затратах с помощью системного контроля за деятельностью организаций на базе мониторинга их отчетности и путем организации комплексного экономического анализа, опираясь на результаты работы имеющихся функциональных служб. Внутренний аудит может многое, но не является универсальным решением всех проблем организации.

На сегодняшний день складываются благоприятные условия для того, чтобы внутренний аудит продемонстрировал свои широкие возможности и доказал свою необходимость как собственникам, так и менеджменту организаций.

Л. Ф. Киселюк, канд. екон. наук, ст. викладач,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана
І. В. Тропіна, викладач,
МАУП

СТАНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ

Курс економічного аналізу займає провідне місце в системі економічної освіти. Це зумовлено значенням економічного аналізу в управлінні різними за формою суб'єктами підприємницької діяльності та характером знань, що становлять його зміст. Саме цим пояснюється те, що дану навчальну дисципліну студенти вивчають на всіх факультетах і всіх спеціальностях економічних вузів. Економіст будь-якого профілю повинен в достатній мірі володіти навичками аналітичної роботи.

Економічний аналіз як окрема дисципліна сформувався на базі курсу бухгалтерського обліку діяльності підприємств: перші праці з еко-

номічного аналізу виходили під назвами «Аналіз балансу», «Аналіз звітності», «Счетный анализ» (Н. Р. Вейцман). Основним джерелом інформації для аналізу є досить складна система облікових і звітних показників роботи підприємств.

На відміну від бухгалтерського обліку та статистики, які мають багатовікову історію, економічний аналіз як наука сформувався відносно недавно. У дореволюційній Росії економічний аналіз роботи підприємств самостійно ще не існував: використовувалися тільки окремі його елементи.

У становленні економічного аналізу велика роль належить українським ученим, особливо М. І. Туган-Барановському.

Після 1917 року сталися різкі зміни в політиці, економіці, управлінських структурах, в організації обліку і контролю. Послідовно, відповідно до різних етапів розвитку соціалістичної економіки, розвивався економічний аналіз.

У період непу досить активно здійснювались аналітичні розробки діяльності підприємств і організацій споживчої кооперації.

Курс на індустріалізацію країни визначив необхідність інтенсифікації економічного аналізу в промисловості.

Нагальним завданням стало зниження собівартості промислових виробів, дотримання вимог господарського розрахунку, режиму економії, фінансово-кредитної дисципліни.

Аналіз у цей період сформувався як самостійна дисципліна в програмі вищих економічних навчальних закладів.

У передвоєнні роки економічний аналіз набув досить широкого розвитку. Він справив суттєвий позитивний вплив на економіку країни.

За умов воєнного часу економічний аналіз набув особливого значення, оскільки сприяв зростанню випуску високоякісної продукції з найменшими витратами.

У роки війни було видано цілу низку праць з обліку й аналізу діяльності підприємств.

Перехід до мирного будівництва після закінчення війни став новим етапом у розвитку економічного аналізу.

Необхідно було оцінити колосальні матеріальні збитки, спричинені народному господарству війною. Належало списати величезну кількість основних засобів й товарно-матеріальних цінностей, зруйнованих та розкрадених окупантами під час війни. На перше місце встають питання аналізу виробництва і розробляється відповідна послідовність вивчення всієї діяльності підприємства. Як джерела аналізу залучаються дані не тільки балансу, а й бухгалтерської та статистичної звітності, а також дані обліку і планування.

Набуває особливого значення аналіз діяльності окремих галузей народного господарства, вивчається робота госпрозрахункових підприємств і їхніх підрозділів, розробляються методики аналізу зведених звітів.

Широко публікуються монографії, підручники, різні посібники, журнальні статті, присвячені економічному аналізу.

Розвиток методології та методики економічного аналізу в Україні за цей період відбувався під впливом загальних настанов централізованого уряду Радянського Союзу. Слід відзначити ту обставину, що радянськими вченими було створено теорію економічного аналізу та методику аналізу за галузями економіки на відміну від інших країн, де самостійного курсу економічного аналізу ще не створили. Короткий курс історії розвитку економічного аналізу розкрито в підручнику з теорії економічного аналізу М. І. Баканова і А. Д. Шеремета, які визначилися, крім цього, розробкою методики аналізу в торгівлі та комплексного економічного аналізу. В підручнику автори розкривають внесок вітчизняних науковців-економістів у розвиток економічного аналізу, особливо відзначають Н. Р. Вейцмана, М. Д. Дембинського, Л. І. Кравченка, Й. І. Поклада, С. К. Татура.

Досягненнями у розвиток економічного аналізу відзначилася українська школа. Особливо слід відмітити розробки з оперативного економічного аналізу та теорії економічного аналізу І. І. Каракоза і В. І. Самборського; з економічного аналізу в сільському господарстві Ю. Я. Литвина; з методики економічного аналізу в промисловості та використання ЕОМ в економічному аналізі Г. М. Мельничука; з методики внутрішньозаводського економічного аналізу та узагальнення досвіду економічного аналізу в США М. Г. Чумаченка.

Отже, було зроблено велику роботу з розвитку теорії економічного аналізу й удосконалення його методики. Фактично було підготовлено ґрунт для наступного етапу — економічного аналізу в період переходу до ринкової економіки.

Ринкова економіка має свої закони та категорії. Потрібні нові дослідження, а в багатьох випадках і нова методологія, нові прийоми економічного аналізу.

Докорінні зміни, що відбуваються в нашому суспільстві, ставлять нові вимоги до організації та проведення економічного аналізу. Конкретніше і глибше вивчатимуться потреби і кон'юнктура ринку, попит і пропозиція, маркетинг. Посилиться значення аналізу фінансових позицій, доходності, кредитоспроможності та конкурентоспроможності підприємств. Визначатимуться пріоритетні напрями експорту й імпорту, інвестиційної політики, ефективність внутрішніх і зовнішніх зв'язків у питаннях виробництва, постачання, збуту.

Перебудова господарського механізму, орієнтація його на ринкові відносини потребують перегляду традиційних прийомів дослідження і засвоєння багатьох нових економічних категорій. Важливе значення має комерційний розрахунок, який означає максимальне використання економічних важелів для підвищення ефективності виробництва. Проте його широке впровадження є неможливим без глибокого аналізу діяльності підприємств і їхніх підрозділів. Це пояснюється тим, що економічний аналіз сприяє поширенню передового досвіду, прогресивних форм управління, запровадженню передової техніки й технології, забезпечує можливість розпізнавання закономірностей і прогресивних явищ та надання їм необхідного додаткового імпульсу розвитку.

Важливим завданням економічного аналізу за сучасних умов є дослідження комерційного ризику. В економічних структурах розвинутих капіталістичних держав існують спеціальні науково-дослідні підрозділи, що розробляють методику такого аналізу.

Ринкова економіка характеризується динамічністю ситуацій. Це стосується і підприємства, і його зовнішнього середовища. За цих умов першорядну роль відіграє ситуаційний комерційний аналіз, заснований на комп'ютерній технології обробки оперативних інформаційних масивів. Він уможливорює оперативне керування маркетинговою діяльністю підприємств.

Створення комплексних автоматизованих систем комерційної інформації — завдання досить складне, але, як показала міжнародна практика, цілком здійсненне.

Перед економічним аналізом як наукою за сучасних умов розвитку систему економічного аналізу, яка б інтегрувала аналіз діяльності на всіх рівнях. З цим має бути пов'язана і система різнострокових прогнозів, що базувалася б на закономірностях, тенденціях і резервах, виявлених аналізом.

У зв'язку з переходом до ринкової економіки виникла необхідність в управлінні підприємством як суб'єктом ринкових відносин. Діяльність підприємства за цих умов потребує розроблення нових підходів до визначення цільової функції його роботи, обґрунтування економічних передумов досягнення оптимальних розмірів прибутку, який забезпечує конкурентноздатність підприємства на ринку і визначає перспективи його розвитку. Досягти цього можна шляхом глибокого аналізу як діяльності підприємства, так і стану оточуючого його економічного і соціального середовища. Сполучення мікро- і макроаналізу дозволяє створити інформаційну базу для прийняття управлінських рішень, які є адекватними реальній дійсності.

Невміння аналізувати господарську ситуацію, неспроможність визначення «вузьких місць» в економічній діяльності підприємства і факторів, які на неї впливають, ведуть до зниження ефективності роботи, до прийняття неправильних управлінських рішень і в результаті до збитків і фінансового краху. Тому формування ринкової економіки зумовлює розвиток аналізу в першу чергу на мікрорівні — на рівні окремих фірм, компаній, товариств, підприємств і їхніх структурних підрозділів, оскільки вони є основою ринкової економіки.

Керівник підприємства, фінансовий менеджер, управлінець будь-якого рівня повинен вміти бачити перспективи не тільки свого підприємства, але і своїх конкурентів; він повинен вміти зіставляти їхні результати з власними, а для цього він повинен знати систему показників, а також їхні характеристики і взаємозв'язок. Таке знання дає економічний аналіз, в процесі якого розробляються конкретні напрямки раціонального розв'язання ситуацій, які склалися.

Розвиток ринкових відносин передбачає не тільки локальне аналітичне дослідження діяльності підприємства, а і вміння фінансового менеджера оцінювати ситуацію в масштабі регіона. А це, в свою чергу, передбачає необхідність переходу до аналізу на макрорівні.

Треба створити єдину обґрунтовану систему оцінних показників ефективності господарювання підприємств і їхніх підрозділів. Існує також необхідність у підвищенні оперативності економічного аналізу, удосконаленні організаційних форм аналітичної роботи і перебудові інформаційних потоків.

Варто також запозичити досвід розвинутих країн з організації та методики аналізу кон'юнктури ринку. Щодо перспектив розвитку економічного аналізу доцільно звернутись до тих його методичних і організаційних засад, які протягом десятків років формувалися у США.

Дуже важливим є розроблення багатоваріантних розв'язань аналітичних задач та методика вибору з них того варіанта, який буде оптимальним для заданих параметрів.

Вирішення актуальних проблем аналізу потребує широкого застосування економіко-математичних методів, електронно-обчислювальної техніки й персональних комп'ютерів. Це дасть змогу скоротити протяжність інформаційних потоків, знизити ймовірність помилок під час добору й передавання даних.

У міру розвитку ринкової економіки масштаби виробництва, темпи його зростання повинні прискорюватись. Тому треба скоротити час між проведенням аналізу та використанням його висновків.

Поліпшення організації та повніше використання економічного аналізу в управлінні тісно пов'язані з усією системою вдосконалення господарського механізму в нашій країні, спрямованою на підвищення ефективності виробництва і якості праці в усіх ланках національної економіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Баканов М. И., Шеремет А. Д.* Теория экономического анализа. — М.: Финансы и статистика, 1997.
2. *Калина А. В., Конева М. И., Яценко В. А.* Современный экономический анализ и прогнозирование. — К.: МАУП, 2003.
3. Економічний аналіз. За ред. проф. М. Г. Чумаченка. — К.: КНЕУ, 2003.

О. В. Коваленко, аспірантка,
Черкаський державний технологічний університет
В. Ю. Руденко, студентка,
Черкаський державний технологічний університет

СИСТЕМА УЗГОДЖЕННЯ ПОДАТКОВОГО І ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ ВИТРАТ

Поняття «витрати» в економічній теорії та практиці є одним із найбільш дискусійних. Деяко інакше трактування визначення сутності витрат дається в економічній теорії, законодавчій базі, положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку.